

СТАН НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Мудрик Д. П.

*доктор філософії у галузі знань «Освіта/Педагогіка»,
асистент викладача кафедри іноземних мов
Національний університет водного господарства
та природокористування
м. Рівне, Україна*

Війна в Україні створила новий етап у розвитку системи освіти країни та професійної освіти як її складової. З огляду на характер управлінських рішень, а також виклики та характер питань, що потребують вирішення, виокремлено три етапи, які відрізняються за тривалістю та змістовним наповненням. Перший етап визначено, як етап стратегічної невизначеності, коли українська державна система раптово зіткнулася з новими та безпрецедентними випробуваннями та викликами, а другий етап як етап адаптації до умов воєнного стану та вирішення різноманітних академічних питань, третій етап визначено, як етап стабілізації системи фахової передвищої освіти та подальшого розвитку і вдосконалення її функціонування [1, с. 123].

Невиправдано часті трансформації в національній системі освіти, особливо під час пандемії та воєнного часу, зумовлені відсутністю чіткої стратегії розвитку, операційних цілей та механізмів досягнення запрограмованих на певних етапах результатів. Ключовою проблемою, що стримує модернізацію фахової передвищої освіти, є її слабка ефективність. На цьому тлі триває дискусія про її роль і місце в національній системі освіти, яка є самостійною складовою і має спільно з вищою та професійно-технічною освітою вирішувати освітні завдання [1, с. 126].

Одним із ключових чинників трансформації вищої освіти є її інтернаціоналізація. Інтернаціоналізація поширюється майже на всі аспекти освітньої діяльності, включаючи освітні програми і стандарти, системи акредитації та управління якістю, управління викладанням і технології навчання [4, с. 130].

Наразі Україна входить у Європейський простір вищої освіти, адже нею було укладено відповідні міжнародні угоди, які дозволяють активно формувати всю сферу освіти та відповідати європейським вимогам. Через військові дії на її території з російськими загарбниками, національна система освіти та життєдіяльність суспільства в цілому, зазнали серйозних змін [4, с. 131].

Через обмеження у здійсненні традиційної міжнародної діяльності закладів освіти, включаючи фізичну мобільність, національна система освіти шукає нові або розширені можливості для забезпечення інтернаціоналізації [4, с. 132].

Війна унеможливила нормальний освітній процес, який наразі виживає за рахунок дистанційної та віртуальної освіти. Віртуальна інтернаціоналізація – це можливість зарекомендувати свої освітні послуги на міжнародному рівні та підвищити рівень успішності міжнародної діяльності. Вона дозволяє повною мірою реалізувати потенційні можливості веб-технологій для розвитку комунікації, навчання і співпраці, дозволяючи групам і окремим здобувачам навчатися. Це також привносить в освіту якісний досвід міжнародної віртуальної мобільності, під час якої здобувачі освіти взаємодіють в навчальних проектах. Міжнародні веб-конференції, онлайн-форуми, гостьові відеолекції, вікі-проекти, онлайн-олімпіади та онлайн-симуляції стали звичним явищем в українських університетах. Також, регулярно розробляються різні спільні програмні інструменти на поширення результатів спільних досліджень, що сприяє вищому ступеню інтернаціоналізації. Віртуальні обміни сприяють розвитку міжкультурної, мовної, цифрової компетентності та медіаграмотності, підвищуючи конкурентоспроможність випускників на ринку праці [4, с. 133].

Запровадження воєнного стану призвело до певних змін, які безпосередньо вплинули на організацію планування всієї системи освіти в Україні. Нижче наведено деякі з них [3, с. 46]:

- вперше абітурієнти складатимуть державний кваліфікаційний іспит, замість зовнішнього незалежного оцінювання. Якщо абітурієнти не можуть виїхати на підконтрольну територію, вони можуть складати вступний іспит у формі особистої усної співбесіди або творчої письмової роботи в дистанційній формі. У випадку навчання за контрактом (на більшості спеціальностей) абітурієнтам потрібно лише подати заяву про намір вступити. Абітурієнти можуть скористатися квотою на безкоштовне навчання як мешканці тимчасово окупованих територій;

- за період війни, в межах країни свої домівки покинули понад 10 мільйонів людей, а 6,5 мільйона осіб були переміщені всередині країни. Багато закладів освіти були зруйновані або тимчасово перетворені на об'єкти гуманітарної допомоги;

- крім того, слід враховувати роль і позицію країн Європи в освітній організації українських біженців та наданні їм можливостей і умов для повернення на батьківщину в умовах безпечного перебування і навчання.

Таким чином, постійний моніторинг стану національної системи освіти під час повномасштабної війни, є актуальним пріоритетом для оцінки поточної ситуації та потреб і визначення перспективних методів реформування української системи освіти.

Дуже важливим аспектом переходу до неklasичних реформ стало багаторазове розширення бази інформації, аби оцінити та реалізувати реформи. В Україні, основні аспекти діяльності освітніх систем і закладів стали чіткими. На початку XXI сторіччя, спектр методів планування розширився з появою «евристичних» варіантів, які характеризуються розширенням бази інформації. Наразі, проводиться моніторинг інноваційних сценаріїв та їх дії, враховуючи попередні моделі та локальні експерименти, для прогнозування зворотного зв'язку. Інноваційні методи освітнього та наукового планування, поширені в США, Великобританії, Південній Кореї, Японії та інших країнах Східної Європи, але, на жаль, в Україні не використовуються повною мірою [3, с. 47].

Сьогодні кожен навчальний заклад в Україні, прагне до реалізації творчих та оригінальних можливостей, щоб довести власну конкурентоспроможність, а не просто дотримуватися загальних рекомендацій. Через це, почалося активне впровадження інноваційних освітніх технологій, наскільки це можливо. Адже, більшість суб'єктів національної системи освіти були не конкурентоспроможними на відкритому європейському ринку знань і компетенцій. Більше того, саме інноваційна освіта стала найбільш адекватно відображати творчий і духовний потенціал громадян України, особливо молодого покоління [2, с. 150].

Інноваційні підходи в системі освіти, спрямовані на створення, використання та поширення новітніх технологій, аби впровадити зміни в освітньому середовищі і підвищити його ефективність. Інноваційний процес залежить від затвердження інноваційної політики в освіті на державному рівні, інноваційного потенціалу педагогів, використання педагогічного експерименту як основної форми інноваційного виробництва, цілеспрямованої організації цього процесу на науково-методичних засадах, оцінювання результатів інноваційного пошуку. Ефективне впровадження та реалізація інновацій в освітній системі, ґрунтується лише на постійному концептуально-теоретичному аналізі основних засад сучасного інноваційного та гуманістичного стилів педагогічного мислення і практики [2, с. 151–152].

Таким чином, стан національної системи освіти знаходиться на етапі глобальної трансформації та стабілізації освітнього процесу. Під час повномасштабної війни на території України, інтернаціоналізація та

впровадження інноваційних технологій допомагають нормалізувати освітній процес, аби не втратити гідне місце на європейському ринку.

Література:

1. Вінтоняк О. Розвиток фахової передвищої освіти за умов воєнного стану. *Молодь і ринок*. 2024. № 5 (225). С. 122–127.
2. Лукашук М. А. Теоретико-методологічні засади дослідження інноваційних процесів в системі освіти. *Гуманітарний вісник ЗДА. Сер. Філософія*. 2018. № 72. С. 146–154.
3. Поляк О. Планування та моніторинг якості освіти в Україні в умовах війни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. Педагогіка*. 2022. № 2 (16). С. 45–47.
4. Смолінчук Л. С. Інтернаціоналізація вищої освіти: виклики та нові можливості. Актуальні проблеми вищої професійної освіти : збірник наукових праць. Київ : Національний авіаційний університет, 2023. С. 130–134.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-427-9-22>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Немченко Т. А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

У контексті глобальних викликів та національних трансформацій, спричинених військовою агресією, питання розвитку кадрового потенціалу вищої освіти в Україні набуває особливої актуальності та стратегічної значимості, позаяк науковий потенціал та перспектива формування високоякісного людського ресурсу становитиме основу повоєнного відновлення якості людських ресурсів. Актуальність даного питання обумовлена необхідністю швидкого відновлення і трансформації освітньої системи в умовах глибоких соціально-економічних і політичних змін для забезпечення позитивних зрушень в економіці, що є необхідним в кризових умовах повоєнного розвитку. Війна завдала серйозних втрат освітнім установам, насамперед, внаслідок фізичних руйнувань інфраструктури, втрати людських